

אבודרהם השלם (עמ' ר"ב)

והמון עם אינם אומרים ואחר כך באו בניך וכו' ונכון לאומרו כי הוא עיקר הנס. וגם רב עמרם ורבינו סעדיה כתבוהו.

Abudraham

And the common people do not say the line of "and then your children etc." [in "al hanissim"]. However one should say it, **because it is the essence of the miracle**. And Rav Amram and rav Saadia also wrote this text...

מהו עיקר הנס?

הל' מגילה וחנוכה (פ"ג ה"א)

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל **ובטלו דתם** ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני:

Hichot Megillah and Chanukah (III:1)

In the Second Temple period, during the reign of the Greeks, they decreed decrees on the Jewish People and annulled their faith, and didn't permit them to involve themselves with Torah and Mitzvot. And they grabbed their money and their daughters and they entered the Temple and breached it and defiled that which was pure, and caused great suffering for Israel, and severely pressed them- until the God of our ancestors had mercy on them and saved them from their hands. The Hashmonaim, the high priests, gained the upper hand and killed them. They, thereby, redeemed Israel from their hands and they established a king from the cohanim. And the monarchy returned to Israel for more than 200 years- until the destruction of the second Temple.

דברי הרמב"ם צ"ע!

הל' מגילה וחנוכה (פרק ג)

- (ג) ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.
- (ד) כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה ...
- (ה) בכל יום ויום משמונת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו ... כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב ...

Hichot Megillah and Chanukah (Chpter III)

- (3) And for that reason the sages of that generation instituted that these eight days, which begin from the night of the 25th of Kislev, as days of joy and Hallel. And we light candles at night at the doorways of houses every night of the eight to show and reveal the miracle. And these days are are called Chanukah and they are prohibited in eulogies and fasting **like the days of Purim**. And lighting the candles on these days is a Rabbinic commandment **like the reading of the Megillah**.
- (4) Anyone who is obligated in the **reading of the Megillah is obligated in lighting the candles of Chanukah...**
- (5) Each day of these eight days we read the full Hallel and say the blessing before it ... Just as one does before reading the Megillah and the Eruv...

בראשית רבה (פרשה ב)

... וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל...
... ישראל ...

Bereshit Rabbah (§2)

... "and darkness"- this refers to the exile of Greece, for they darkened the eyes of Israel through their decrees. For they would say to them, "write on the horn of the ox that you have no share in the God of Israel..."

פי' הרוקח לתפילה (סי' קמ"א)

... כי ה' גזירות שיש בהם כרת [גזרו], כדי להעבירם מחקי רצונך. גזרו לעבוד ע"ז ולחקוק בקרן השור שאין להם חלק באלקי ישראל- להזכיר חטא העגל ...

ביאור
עיקר הנס

Commentary of the Rokeach on prayer (§141)

...for they made 5 decrees, forcing the Jewish People to do sins that carry the punishment of *karet*, in order to remove them from your laws. They decreed that they worship idols and to write on the horn of the ox that they have no share in the God of Israel- in order to bring to mind the sin of the golden calf...

מכבים א' (פרק ב')

... מי לה' אלי ...

I Maccabees (chapter 2)
Whoever is for God- to me!

מאירי שבת (כא):

...ולילה הראשון שלא היה שם נס השמן מברכין על הגאולה ...

Meiri Shabbat (21b)

...And the first night when there was no miracle of the oil, we bless about the redemption...

נר ראשון
של חנוכה

שבת (פח)

ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר.

Shabbat (88a)

“And they stood at the bottom of the mountain”- R. Abdimi b. Hamah b. Hassah said: this teaches that the Holy One, Blessed be he, covered them with the mountain like a tank, and said to them: “If you accept the Torah, good! And if not, there your burial. R. Achah b. Yaakov said: “ this provides an argument of duress regarding our acceptance of the Torah.” Rava said: “Nonetheless, we re-accepted the Torah in the time of Achashveirosh, as it says ‘they affirmed and accepted’- they affirmed what they had already accepted”.

חנוכה
ופורים

שבת (כא):

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל ממאו כל השמנים שבהיכל, וכשנברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שזיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

Shabbat (21b)

What is Chanukah? Our Rabbis taught: On the 25th of Kislev there are 8 days of Chanukah, during which one may not eulogize or fast. For when the Greeks entered the Temple, they defiled all of the oil. When the kingdom of the Hashmoanim triumphed over them and defeated them, they searched and found but one jug of oil that had the seal of the high priest, and it was only sufficient to burn one day. A miracle transpired and they lit from that jug for 8 days. The following year, they fixed and established it as a festival with Hallel and thanksgiving.

א"ז (ס"י שכ"ה)

... אלא שסתרו המזבח וצנאוהו וכל שצעת הימים היו מתקיים צבלי שרת ופי' דמיד היו מתקנין שמן אחר אלא שהיו ערוזין להכין ולטוהר כלי שרת ולעשות המזבח ולא יכלו ליקח שמן אחר... ולפיכך נקרא חנוכה על שם חנוכה המזבח שנסתר וצנאוהו...

Or Zaruah (§321)

... but rather, they took apart and rebuilt the altar and for the entire seven days they were fixing the holy vessels of the Temple. And they would have immediately prepared new oil, but for the fact that they were busy purifying the holy vessels and rebuilding the altar; and therefore were unable to acquire new oil...and therefore it is called Chanukah- for the dedication of the altar which was taken apart and rebuilt...

מאי
חנוכה?

שמות רבה (פרשה נ"א)

... בכך הקב"ה חיבב את ישראל והביאם לפני הר סיני ונתן להם את התורה וקראן ממלכת כהנים, שנאמר (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, אחר ארבעים יום תמאו, אותה שעה אמרו העובדי כוכבים אינו מתרצה להם עוד... כיון שהלך משה לבקש רחמים עליהם מיד סלח להם הקב"ה ... אמר משה רבון העולם הריני מפויס שמחלת לישראל, אלא הודיע לעיני כל האומות שאין בלבך עליהם, א"ל הקב"ה חייך הריני משרה שכיתני בתוכם שנאמר (שמות כה) ועשו לי מקדש ומכירין שמחלתי להם לכך נאמר משכן העדות שעדות היא לישראל שמחל להם הקב"ה.

Shemot Rabbah (§51)

... The Holy One, Blessed be he, expressed his love for Israel by bringing them before Mount Sinai and giving them the Toarh and calling them a nation of priests, as it says, “and you will be for me a nation of priests”. After 40 days they sinned. At that point, the pagans said: “He no longer will favor them... Moshe prayed for them and God immediately forgave them... Moshe said: “I am happy that you forgave them, but now show all of the nations that you hold no grudge against them.” The Holy One, Blessed be he said: “By your life! I will place my Divine Presence amongst them, as it says, ‘make a *mikdash* for me’; and they will recognize that I have forgiven them.” Therefore it says “the Tabenacle of testimony”- for it is testimony to the fact that The Holy One, Blessed be he forgave them.

היסוד של
חנוכה